

Nr 891

Av herr Eliasson i Sundborn m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående komplettering av rikstatsförslaget för budgetåret 1965/66 m. m.

(Lika lydande med motion nr 760 i Första kammaren)

I långsichtsbedömningen i propositionen nr 125 räknar finansministern med att stegringen i nationalprodukten under den kommande femårsperioden knappast kan bli så snabb som den varit under åren 1960—1965. Detta måste givetvis också innebära en minskad ökningstakt i fråga om de inkomster, som står till förfogande för de statliga utgiftsområdena. Samtidigt inrymmer propositionens perspektiv, med utgångspunkt från målsättningen i hittills fattade beslut och fastställda planer, ett väsentligt ökat behov av statliga investeringar och statlig konsumtion för den kommande femårsperioden. Den i propositionen beräknade utvecklingen måste således bedömas medföra ytterligare ökning av det statliga lånebehovet under de framförliggande åren.

Samtidigt härmed kvarstår en hög investeringsefterfrågan från kommunerna och bostadsbyggandet. Därtill kommer, såsom också medges i propositionen, nödvändigheten av väsentligt ökade investeringar i näringslivet som förutsättning för hävdandet av vår internationella konkurrenskraft. De krav på ökade resurser, som sålunda gäller för de framförliggande åren, måste bedömas medföra ökade påfrestningar på kreditmarknaden och över huvud taget på den samhällsekonomiska balansen.

Den angivna situationen ger ökad aktualitet åt utformningen av såväl beskattningssystemet som långsichtsplaneringen.

Ett primärt krav på beskattningssystemet måste enligt vår mening vara, att det har en utformning, som tar största möjliga hänsyn till produktivitets- och arbetsviljan och medger en smidig medverkan för upprätthållande av samhällsekonomisk stabilitet. Nödvändigheten härav accentueras av de ökade anspråk på resurser, som vi har att motse under de framförliggande åren. Nuvarande beskattningssystem, som tillkommit genom ett flertal med varandra icke samordnade delreformer och därför måste betecknas som ett lappverk, kan från dessa utgångspunkter inte sägas vara tillfredsställande. Enligt vår mening kan, såsom vi tidigare under årets riksdag framhållit i motionerna I: 612 och II: 728 samt i reservationer till bevillningsutskottets

betänkande nr 16, den erforderliga enhetligheten i beskattningssystemets uppbyggnad och därmed också den nödvändiga hänsynen till produktivtets- och arbetsviljan uppnås endast genom genomgripande, samlad skatte-reform.

Vad beträffar den direkta beskattningen förutsätter en produktivtetsfrämjande utformning inte minst ett bättre tillgodoseende av bärkraftsprincipen än vad nuvarande system representerar. Genom det beslut, som fattats av årets riksdag, har de lägre inkomstgrupperna visserligen medgivits vissa lättnader. Fortfarande torde det dock finnas verkliga låginkomstgrupper med behov av skattelättnader. Särskilt för mellangrupperna måste en sänkt marginalbeskattning eftersträvas. Den reform, som beslutats av årets riksdag, har för vissa mellangrupper, särskilt bland de ensamstående, medfört en skärpt marginals-katt. Det torde inte kunna bestridas, att marginals-katten för stora grupper är så hög att den negativt inverkar inte minst på viljan till extra arbetsinsatser.

Den höjning av förvärvsavdraget för barnfamiljer, som beslutats av årets riksdag efter motioner från bl. a. vårt håll, liksom införandet av en frivillig särbeskattning, är givetvis av betydelse ur produktionsfrämjande synpunkt. En ytterligare höjning av förvärvsavdragen är emellertid enligt vår mening angelägen. Vid utformningen av familjebes-kattningen måste tillses såväl att den negativa skatteeffekten av den gifta kvinnans inträde på arbetsmarknaden elimineras som att hänsyn tas till den lägre skattekraft, som i stor utsträckning gäller för familjer, där endast en make har förvärvsinkomst.

Den sänkning av den direkta beskattningen, som vi finner nödvändig, torde i nuvarande läge inför ökade anspråk på resurser i statsbudgeten inte kunna genomföras utan en förskjutning mot ökad indirekt beskattning. Ett absolut villkor för en ökad indirekt beskattning är dock enligt vår mening, att grupper med svag ekonomisk bärkraft, t. ex. folkpensionärer och barnfamiljer, får kompensation för en sådan skatteomläggning.

Vad beträffar den indirekta beskattningens utformning måste eftersträvas dels undantagande av näringslivets investeringar, dels avskaffande av punktskatterna, med undantag för tobaks- och spritskatterna samt de till vägupprustningen specialdestinerade bensin- och fordonsskatterna. En permanent investeringsavgift, såsom allmänna varuskatten nu är i sin verkan på näringslivets investeringar, är obestridligen hämmande för konkurrenskraften i vårt näringsliv. Punktbeskattningen har i väsentliga avseenden en i fråga om konsumtion och produktion snedvridande effekt. Särskilt energiskatten måste sägas utgöra en hård belastning för vissa delar av näringslivet, inte minst inom exportnäringarna.

Den av allmänna skatteberedningen förordade mervärdeskatten kan sägas vara en i stort sett renodlad konsumtionsbeskattning, som inte belastar näringslivets investeringar och energiförbrukning. Det är enligt vår mening

angeläget, att den indirekta beskattningen får en sådan utformning, att den blir i stort sett neutral i förhållande till konsumtion och konkurrens.

En utformning av den direkta och indirekta beskattningen i enlighet med vad ovan angivits verkar givetvis väsentligt mer produktionsfrämjande än nuvarande system. Men även den direkta företagsbeskattningen måste naturligtvis utformas så, att viljan och förmågan till produktion ökas. Särskilt för småföretagargrupperna är det av stor vikt, att ökade möjligheter öppnas till resultatutjämning och företagssparande samt till avskrivning av byggnader och maskiner i bättre överensstämmelse med de verkliga kostnaderna.

Om de ökade krav på resurser och särskilt på investeringar i näringslivet, som måste ställas för framtiden, skall kunna tillgodoses på tillfredsställande sätt, är det enligt vår mening nödvändigt, att det frivilliga sparandet främjas väsentligt effektivare än hittills. Detta gäller inte endast företagssparandet och företagets självfinansieringsförmåga utan i lika stor utsträckning det frivilliga personliga sparandet, som bör stimuleras genom särskilda skattelättnader i enlighet med förslag som framlagts från vårt håll. Inte minst ur produktionsfrämjandets synpunkt är det också av vikt, att förmögenhetsbeskattningen skyndsamt överses. Ett skattesystem, som avser att främja produktionen, bör vara så utformat, att skatt på kapitaltillgångar tas ut endast på avkastningen.

Såsom framhålles i den förevarande propositionen kan prisstegringen för 1965 — bortsett från effekten av skattebesluten — uppskattas till cirka 3,5 procent, överensstämmande med den prisstegringstakt, som förelegat under de senaste tre åren, men väsentligt högre än stegringen under perioden 1959 —1961. Det är enligt vår mening anmärkningsvärt, att finansministern numera är beredd att acceptera en inflation med 3,5 procent om året som en normal företeelse. Helt naturligt måste en sådan permanent inflationsutveckling med sin negativa inverkan på sparviljan motverka strävandena att främja produktionen. Därtill kommer allvarliga sociala skadeverkningar främst däri, att grupper av småsparare missgynnas. Med de ökade påfrestningar på samhällsekonomin, som man under de framförliggande åren måste räkna med enligt den förevarande propositionens långsiktsperspektiv, är det särskilt angeläget, att effektivare medel mot inflationsutvecklingen skapas.

Finanspolitiken har enligt vår mening en angelägen uppgift för bevarande av samhällsekonomisk stabilitet. En utformning av skattesystemet i enlighet med vad vi förordat, dvs. så att sparviljan och produktionsförmågan stimuleras, har en stabiliserande inverkan mot de påfrestningar, som vi nu främst måste räkna med, nämligen övrefterfrågan på investeringssidan. Det nuvarande läget kan ju såsom framgått befaras bli ytterligare tillspetsat under de framförliggande åren. Generellt sett bör för skattesystemet gälla, att det på ett smidigare sätt än hittills bör kunna anpassas efter konjunkturerna. Vid den samlade skattereform, som enligt vår mening snarast möjligt bör genomföras, bör detta syfte kunna tillgodoses.

Med den omfattning, som statsbudgeten numera har, är den en mycket betydelsefull faktor ur konjunkturpolitisk synpunkt. En finanspolitik, som skall fylla sitt syfte att medverka till en stabil samhällsekonomi, måste sålunda inriktas på att så långt möjligt anpassa statsbudgetens omfattning efter de resurser, som samhällsekonomien erbjuder. För nästkommande budgetår beräknas det statliga upplåningsbehovet nu till cirka 700 milj. kr., vilket i nuvarande konjunkturläge givetvis innebär påfrestningar. Ett ökat statligt upplåningsbehov under de framförliggande åren enligt propositionens långsiktsbedömning måste givetvis inge allvarliga betänkligheter. En förbättrad anpassning av statsbudgeten efter de resurser, som står till förfogande, är naturligtvis i första hand en fråga om långsiktsplanering av statens utgifter och inkomster.

Den situation, som gäller för nuläget och de framförliggande åren, kan sägas illustrera bristen på en säker långsiktsplanering. Det torde inte kunna bestridas, att långsiktsplaneringen under senare tid i hög grad präglats av ryckighet. Det kan inte anses tillfredsställande, att finanspolitiken under den konjunkturuppgång, som började 1963, fått spela en så expansiv roll, att den åtstramande uppgiften i orimligt hög grad överförts till penningpolitiken med negativa konsekvenser för stora delar av produktionen. På samma sätt hade finanspolitiken under den tidigare konjunkturedgången 1961—1962 en åtstramande verkan, då den i stället borde ha varit stimulerande.

Långsiktsplaneringens syfte bör vara att möjliggöra en säker planering av reformarbetet på grundvalen av stabilitet i samhällsekonomien och kontinuitet i skattepolitiken. Härför krävs givetvis ett säkert prognosmaterial. Kritiken mot regeringens hittillsvarande långsiktsplanering gäller emellertid främst, att den inte innefattar någon reformplanering. Det måste anses angeläget att regeringen i den långsiktsplanering, som presenteras för riksdagen, inrymmer planer på olika reformer. Den noggranna angelägenhetsgradering, som det fortsatta reformarbetet förutsätter, får härigenom ökade möjligheter. En sådan långsiktsplanering bör också möjliggöra en säkrare inriktning på reformer, som kan främja effektiviteten i näringslivet och därmed resurstillväxten. Den synes oss också erforderlig för strävan att hålla skattetrycket inom rimliga gränser.

Den situation, som långtidsbedömningen i den förevarande propositionen avspeglar, synes oss sålunda nödvändiggöra att ökad uppmärksamhet fästes dels vid kravet på att beskattningssystemet genom en samlad reform ges en utformning, som på ett effektivare sätt kan främja produktion och resurstillväxt, dels vid angelägenheten av en säkrare långtidsplanering av statens utgifter och inkomster, innefattande även olika reformförslag och angelägenhetsgraderingen dem emellan.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 125
måtte

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala angelägenheten av att en genomgripande, samlad skattereform snarast genomföres enligt de i motionen angivna riktlinjerna i syfte att främja produktion och resurstillväxt;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att säkrare långtidsplaner beträffande statens utgifter och inkomster, innefattande även olika reformförslag och angelägenhetsgraderingen dem emellan, måtte föreläggas riksdagen, i enlighet med vad i motionen har anförts.

Stockholm den 18 maj 1965

Lars Eliasson
i Sundborn

S. G. W. Wahlund

Gustaf Svensson
i Vä

Harald Larsson

Gunnar Larsson

i Hednäset

i Luttra